

Counterfactual Generalizations

The article is devoted to the extremely important and difficult problem – the problem of counterfactual generalizations. They are linguistically expressed in the form of counterfactual conditionals. In such conditional judgments the condition (antecedent) is always false, and the value (meaning) of the whole conditional – is always true. Thus formally, deliberations from the false premise (condition) are always true, independently from how is the world. Such a state of affairs appears to be problematic from the formal point of analysis of such expressions, as well as from the general philosophical, scientific methodological perspective. This is connected with the fact that the contents of fundamental natural laws and possible formulations that involve causality, appear to be counterfactual generalizations in the form of counterfactual conditionals.

The problem of counterfactual conditionals became popular in the middle of 20th century. The papers by R. Stalnaker, D. Lewis, N. Goodman evidence this. But earlier, in the beginning of 20th century, F. Ramsey, Leśniewski S. were writing on this and related topics.

Causal explanation of counterfactual cases does not work effectively. There are alternative ways to deal with such cases. For example, Lewis's approach of possible worlds, where he also indicates that temporal constituent is important. He constructs and compares counterfactual situations paying attention to the time of taking place by an event. Earlier events are independent of latter events, but not vice versa. Different from this, Goodman concentrated on the connection between antecedent and consequent. He tried to clarify the truth value of conditional by analyzing conditional connective of its part comparatively with conjunction, disjunction, etc. Stalnaker investigates possible worlds comparatively to actual one. The appeared in the end "metaphysics" is rather too complicated (if not controversial).

At the same time if we try to supplement considered approaches, taking into account the aspects of time, nature of conditional connector, metaphysics of possible worlds, as well as important points of elaborations of previous philosophers, it makes the perspective of the problem quite fruitful and actual for the contemporary investigations, which are various and multiple.

Keywords: counterfactual generalizations, counterfactual conditionals, phenomenalism, possible world, causality.

Надійшла до редакції 9.04.2016 р.

УДК 130.122+37.015:17.022.1

© Наталія Каралаш
(Чернівці)

ДУХОВНІСТЬ ЯК ВИМІР ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

У статті зроблено аналіз причин падіння духовності українського суспільства, зокрема молоді. Висловлюється думка, що за сучасних умов українського державотворення нагальним є відродження системи національного виховання, національної пам'яті, створення необхідних умов для розвитку інтелектуального потенціалу, національних і загальнолюдських цінностей українського народу.

Ключові слова: особистість, духовність, бездуховність, мораль, духовна культура, духовний розвиток.

Проблема духовного розвитку українського суспільства в контексті сучасних реалій набуває особливої актуальності і гостроти. Політичні, економічні, соціальні зміни, які відбуваються, війна на Сході України зумовили цілий ряд негативних тенденцій у духовній сфері і стали

перед необхідністю вибору тих духовних цінностей, які є дієвим фактором суспільного розвитку.

Актуальними для українського суспільства є проблеми духовного розвитку особистості, особливо – її дегуманізація, втрата моральних цінностей і позитивної ціннісної орієнтації.

Становлення України як незалежної держави, її науково-технічний розвиток, освіта, культура, політика потребують діяльності високодуховної, інтелектуальної особистості, особистості з високим рівнем творчого потенціалу. Тільки високодуховна особистість спроможна до невпинного самотворення, саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації, що є об'єктивною реальністю. І тому, ні політичні, ні економічні, ні соціальні та будь-які інші перетворення в українському суспільстві неможливі поки не відбудуться відповідні прогресивні перетворення у самосвідомості та духовності українства.

На сучасному етапі людське суспільство зіткнулося з такою великою проблемою як бездуховність. Тому духовне відродження, оновлення та повернення духовності у душі людей – це шлях до побудови цивілізованої української держави, громадянського суспільства, по якому ми всі, незалежно від статусів, повинні йти. Саме це визначає **актуальність дослідження**.

Метою даної статті є вивчення духовного світу особистості у сучасному українському суспільстві. Відповідно, визначені **основні завдання**:

- з'ясувати роль духовної культури у формуванні високодуховної особистості;
- дослідити основні негативні тенденції та їх вплив на духовну деградацію особистості;
- проаналізувати шляхи виходу з духовної кризи українства і суспільства в цілому.

Рівень розробки проблеми. Проблемами дослідження духовності, виховання високодуховної особистості займалися і займаються як зарубіжні, так і вітчизняні філософи, соціологи, соціальні психологи та ін., які присвятили свої наукові доробки вивченню внутрішнього духовного світу людини, її духовної культури. Цією проблемою займалися Г.Сковорода, Е.Фромм, К.Юнг, С.Франк, С.Соловійов, І.Кон, С.Кримський, К.Платонов, О.Петровський, О.Злобіна, Р.Охрімчук, М.Боришевський та ін.

Виклад матеріалу. Однією з найгостріших соціальних проблем українського суспільства на сучасному етапі є падіння рівня моралі, втрата громадянами духовних орієнтацій, дезінтеграція ціннісних систем індивіда, нездатність людини до самопізнання, самоорганізації, відсутність потреби у саморозвитку, самовдосконаленні. Катастрофічно змінюються ціннісні орієнтації сучасної молодшої людини від загально-гуманістичних до меркантильних, прагматичних, втрачаються такі цінності як добро, краса, любов, гідність та ін.

Духовне життя людини охоплює процеси виховання, освіти, науки, культури, літератури, мистецтва і відображається в поглядах, думках, концепціях, суспільних процесах і явищах, в реалізації духовних потреб та інтересів людини в суспільних інститутах кожного народу.

Становлення духовності – вища мета кожної творчої особистості. Що ж творить духовну людину? На думку українського філософа Г.С.Сковороди, – це шлях добра, через пізнання, усвідомлення і розуміння своєї істинної, духовної природи, свого призначення у світі.

Особистість духовна настільки, наскільки замислюється над цими питаннями і прагне отримати на них відповідь спочатку для себе самої, а потім для інших через осмислення добра і зла. Сучасна цивілізація, щоб функціонувати та прогресувати, в її частково бездуховний ідеал “змушена” деструктивно впливати на особистість, часто ставити її перед необхідністю жити у віртуальній реальності, відчужено від самої себе і від інших людей, культивує фіктивні, бездуховні, аморальні цінності та сенс життя. Особливо це простежується у країнах, що трансформуються, куди належить і наша країна.

Людина здатна виробляти як духовність, так і бездуховність. Фактором, який здатний активізувати як духовне так і бездуховне начало в людині, є суспільство, яке може

створювати всі необхідні умови для культивування духовності чи бездуховності. Все залежить від рівня співвідношення духовності і бездуховності у самому суспільстві, від того, які тенденції домінують у ньому – гуманні чи антигуманні. Кризовий стан українського суспільства, розповсюдження у ньому антигуманних явищ, негативних моральних орієнтирів, агресії, свідчить про те, що акценти зміщені в сторону антицінностей.

Духовність постає як результат прийняття загальнолюдських цінностей, духовної культури, етичних норм, в дотриманні закріплених у соціальних нормах духовних цінностей, у засвоєнні особистістю багатства духовної культури людства, основних цінностей суспільства, моральних принципів і правил, розумінні та переживанні сенсу життя. Це характеристика світогляду, що охоплює вищі цінності людства, такі, як свобода, рівність, демократія, добро, любов, справедливість, благодійність, правда, патріотизм, героїзм тощо.

У систему духовних цінностей, – пише вітчизняний психолог М.Боришевський, – входять, крім моральних, громадянські цінності (почуття патріотизму, ідентичності з національною спільнотою, повага до інших національних спільнот, відповідальність за долю нації), естетичні, інтелектуальні, екологічні, світоглядні цінності, в яких особливе місце посідає людина як неповторна індивідуальність з її прагненнями, сподіваннями, сприйняттям світу, баченням себе у цьому світі, усвідомленням свого призначення, сенсу життя [1, с.12].

Духовні цінності своїм корінням сягають глибокої давнини, коли ідеалами були щира та чесна праця, турбота за її успіхи, коли життя приводилось у відповідність до законів Бога і природи. На жаль, наше прагматичне сьогодення наклало свої корективи на духовність людини.

Поставити сучасну людину обличчям до норм, що їх виробляло людство впродовж багатьох століть, задуматися над сутністю власного буття, зосередитися на усвідомленні себе сином, донькою української землі на сьогодні не так вже й легко, коли зрада, яничарство, відступництво, споживацтво, лицемірство, корисливість та ін. існують на всіх рівнях і стають, скоріше, вже стали нормою. Відома українська поетеса-патріот Ліна Костенко називає “номенклатурних дурнів, бюрократів, пласких мурмил в квадратурі рам”, тобто всю радянську систему, від якої, на жаль, ми не звільнились.

Велику загрозу найбільш цінним духовним здобуткам людства відомий американський філософ Е.Фромм вбачав у споживацтві, яке називав ідолопоклонством, і вбачав його сутність в обожнюванні речей, машин, людей, влади, та поклоніння їм [4, с.208-211]. Споживацтво вкрай негативно впливає на соціум, руйнує устої буття людини в природі і суспільстві, породжуючи не тільки хижацьке відношення до природи, екологічну катастрофу, але й загострює соціальні катаклізми: розгул злочинності, насильство, тероризм, зростання мафіозних структур, соціальних конфліктів на етнічному і релігійному ґрунті (релігійний фанатизм, ісламський фундаменталізм) тощо.

Нині серед людей різної вікової категорії домінує неприхована антигромадська, антигуманна позиція. Вражені вірусом бездуховності та споживацтва, прагненням збагатитися за рахунок інших, за будь-яку ціну (зрадництво, відступництво), значна частина молодих людей втратила внутрішні моральні гальма і часто керується психологією руйнівника. Все це породжується як економічними, так і соціально-політичними та духовними факторами – катастрофічне зубожіння більшості населення, всезростаюча інфляція, глибока криза управлінських структур на всіх рівнях, відсутність чіткої соціальної політики, низький рівень шкільної освіти і т.п.

Відчуження особи від моралі в даному випадку проявляється в тому, що моральні взаємовідносини між людьми стали носити чисто діловий, комерційний, якщо не сказати, геддлярський характер, який позбавлений справжнього людського, гуманістичного змісту. Відчужені люди у відчуженому світі. Погодимось, картина далеко не мажорна, але жити треба, і люди живуть як можуть, як виходить. Більшість з них тягне лямку злиденного існування, постійно переміщуючись у життєво-небезпечний світ. І в безкінечному вирі різноманітних думок, настроїв і почуттів все частіше виникають турботи, тривога, зневіра, страх. Це життєва проблема мільйонів людей, що постійно проявляється у їхньому житті і у всіх сферах суспільної життєдіяльності: економічній, політичній, соціальній і духовній.

У сфері духовного життя суспільства до числа наслідків відчуження можна віднести значну невідповідність між проповідуваними ідеалами і дійсністю, що підриває всю систему традиційних цінностей і провокує незадоволення людей своїм життям та страх перед майбутнім. Досить трагічною є нереалізованість людьми своїх внутрішніх духовних можливостей, що призводить до спрямування життя в площину ілюзорних форм буття. Для суспільства це обходиться мільйонними втратами нездійснених особистостей, насиченням повсякденного життя такими негативними, антисоціальними явищами як алкоголізм, наркоманія, проституція та ін. Але найтрагічнішим для суспільства, для нації є те, що ці негативні, антисоціальні явища сьогодні мають дитяче обличчя. Індивід дорогою ціною платить за свою нездійсненність, а влада недієздатна, а можливо, не бажає щось змінювати. Адже бездуховними індивідами, масою легко маніпулювати, керувати.

В умовах дестабілізації економіки, подальшого зубожіння населення, політичні інтереси у молодого покоління все більше відходять на другий план, поступаючись економічним і політичним проблемам. У задоволенні потреб серед молоді вже функціонує певний алгоритм поведінки, яка не завжди усвідомлюється у відповідності з вимогами соціуму та створює перешкоди процесам реалізації невичерпного духовно-творчого потенціалу особистості.

Де шукати причини такого стану? Соціальна практика свідчить, що в періоди радикальних змін суспільного ладу та типу державного устрою, орієнтацій і соціально-політичних цінностей молодь, в силу притаманних їй демографічних і соціально-психологічних якостей, по-своєму реагує на ці процеси. По-перше, вона рішуче піддає радикальній переоцінці традиції, звичаї, цінності та прагнення старшого покоління, швидше й легше відмовляється від “соціальних вад” минулого, здатна швидше сприймати нові лозунги і зміни; по-друге, криза суспільства і влади, докорінний злам соціальних структур, базових відносин, втрата ціннісних орієнтацій, що характерні для перехідного періоду, можуть, а точніше, вже є наслідком незадоволення молоді, розчарування й недовіра до політико-владних структур та інститутів влади, і, врешті, до самої політичної діяльності.

Як бачимо, багато складних і невіршених проблем постає перед людиною. Чи можливий вихід з цієї складної трагічної (війна на Сході України) ситуації, в якій опинилося українське суспільство? Чи можемо сподіватися на краще майбутнє? Щоб отримати позитивні відповіді на ці питання, необхідно більше дбати про духовне відродження кожної людини, незалежно від віросповідання, чи національності. Ми всі є народом України.

Роздуми над минулим, осмислення сьогоднішніх реалій дають віру в те, що саме людина, яка перебуває у стані постійної внутрішньої боротьби, очищення своєї совісті від облудних нашарувань, у пошуку справжнього смислу свого життя, здатна здолати труднощі і перешкоди, які виникають у процесі її соціалізації, може забезпечити свій добробут і благополуччя. Ця віра і впевненість допоможуть нам вижити і залишитись духовно-багатими особистостями. Людина, якщо вона людина з великої літери, повинна присвятити своє життя служінню істині, добру, красі і справедливості, і тим самим сприяти збагаченню та піднесенню людської духовності.

Кожну мислячу людину не може не хвилювати та обставина, чому наше суспільство опинилося в такому затяжному кризовому (аномічному) стані, коли занепадає культура, падає рівень індивідуальної духовності, послаблюється моральне регулювання, знецінюються цінності. Відповідно до загальноісторичних детермінант причина духовної кризи в нашому суспільстві криється у постійних злетах і падіннях людської духовності, які спостерігаються протягом всього існування людства.

Чи може людина жити без духовності? Може, але в період духовної кризи вона деградує, перетворюється на безвольну, депресивну істоту, що часто призводить до негативних результатів. Чи може жити суспільство без духовності, без духовного суверенітету, без духовного простору? Може, але в історичному вимірі недовго. Нація, яка не береже, не захищає, не культивує свою мову, культуру, історичну пам'ять, а тільки запозичує чужі еталони, зразки, норми, ніколи не зможе бути вільною. Рано чи пізно це може призвести до завоювання чи погоджування на добровільне рабство, або зникнення нації.

Україна уже двадцять чотири роки як здобула політичний суверенітет, але так і не спромоглася здобути економічний, а тим більше духовний суверенітет, оскільки духовний суверенітет, з точки зору перспектив країни є визначальним. Якщо країна має духовний суверенітет, зберігає і відтворює власний духовний простір, то навіть втрати економічного чи політичного суверенітету не страшні їй, оскільки ці суверенітети з часом відтворюються.

Націю визначає духовна спільнота, яка має духовний суверенітет, і яка, за будь-яких умов, зберігає і відтворює духовний простір, доброзичливо ставиться до духовних людей та забезпечує духовність у всіх сферах людської життєдіяльності в процесі перетворень фундаментального рівня. Якщо цього не відбувається, то ми будемо мати не націю, а співжиття громадян, які живуть за принципом: моя хата з краю, і, які, в будь-який момент, готові інтегрувати з ким завгодно, чи емігрувати куди завгодно.

Протягом останніх років соціологічні дослідження стану моральності в усіх структурних елементах суспільства, що проводилися провідними фахівцями Інституту соціології НАН України, дали невтішні результати: домінування негативізму в масовій свідомості, аморальність як “верхів” так і “низів”, легітимація крадіжок і корупції, кумівство, кровно-родинні зв’язки, земляцтво і безвідповідальність владних структур.

Як уже зазначалось, в останні роки розвиток України відзначений фінансово-економічною кризою, невдоволенням багатьох соціальних груп (підприємці, наймані працівники, чорнобильці, афганці, учасники АТО та ін.) політикою влади у вирішенні низки економічних і соціальних проблем. Погіршує ситуацію існуюча в Україні системна корупція та відсутність дієвих важелів впливу громадян на владу в періоди між черговими виборами до органів влади. Проблема взаємин політичної влади і народу має свої моральні аспекти, і, перш за все, це проблеми взаємної відповідальності за стан справ у державі.

Подальша перспектива розвитку українського демократичного суспільства, формування відповідальності громадян за стан громадських справ можливі на шляху розвитку самоорганізаційних суспільних практик, підвищення здатності до об’єднання, солідарності і колективним діям, підвищення громадянської компетентності суспільства і його несхожими соціальними групами, чіткої артикуляції ними власних і громадських інтересів, громадські групи, які не є суб’єктами прийняття і контролю за виконанням своїх рішень, навряд чи можуть бути відповідальними, адже відповідальність за визначенням, є атрибутом виключно правомірного, дієздатного, вільного у своєму виборі суб’єкта [2, с.202].

Існує відоме протиріччя між моральними цінностями, декларованими на рівні ідеології (теоретичний рівень) і фактичною поведінкою людей. Порушення моральних вимог може каратися як внутрішнім регулятором (совість), так і зовнішнім регулятором (громадське засудження). Це відноситься до всіх основних сфер життєдіяльності людини (економічна, політична, соціальна, духовна).

Але як бути в ситуації, коли совість мовчить, а суспільне засудження не має ефективних важелів безпосереднього впливу на порушників моралі в таких важливих сферах як політична та правоохоронна. Дана проблема актуальна, і без її ефективного вирішення відродження України, її розвиток в напрямку демократії та гуманізму неможливий. Політична еліта повинна жити однією долею з народом і демонструвати повне дотримання загальнолюдських соціальних норм, а народ повинен володіти дієвими важелями впливу на еліту не тільки в період виборів, а постійно. Розвиток такого взаємозв’язку – найважливіше, а на сьогодні, найскладніше завдання у справі успішного демократичного розвитку нашої держави.

Розбудова суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави потребує активної діяльності і зусиль органів виконавчої влади, громадських і релігійних організацій, спрямованих на розвиток духовності, виховання патріотизму та поваги до історичної спадщини українського народу, укорінення в суспільну свідомість загальнолюдських моральних цінностей, виховання соціального оптимізму та впевненості кожного громадянина у своєму майбутньому.

Для подолання духовної кризи в нових соціально-історичних умовах потрібна радикальна перебудова свідомості і поведінки людей і владних структур, формування

нової шкали духовних цінностей шляхом переходу від технократизму і техніцизму до синтезу ідей і традицій всіх країн і народів, всіх епох і культур. Можна припустити, що в новій системі духовних цінностей домінуючим буде принцип соціальної відповідальності за свою діяльність, справи і вчинки. Це об'єктивна необхідність, веління нашого часу. Адже діяльність і поведінка, не підкріплені відповідальністю перед суспільством, здатні перетворити духовно нерозвинену особистість в людину-робота, егоцентриста, кар'єриста, який опікується лише собою і руйнує все навкруги.

В новій системі духовних цінностей глобальна відповідальність за життя на планеті Земля буде мати пріоритети перед свободою, яка вже давно перетворилася у свавілля, у безконтрольну, необмежену діяльність. Індивідуалізм вже неодноразово виявляв свою безвідповідальну життєву позицію і соціальну практику, які набувають руйнівної сили в умовах соціальної глобалізації: руйнується держава, яка ще якимось спроможна на соціальний контроль, руйнується культура. Вражена культом грошей, нарешті, руйнується суспільна мораль, бо втрачає критерії розуміння добра і зла.

Вільний “економічний індивідуалізм” культивує звільнення від соціальних і моральних норм, адже для розвитку спекулятивно-мафіозної економіки і культура, і мораль – це перешкода, бар'єр на шляху специфічної ринкової інформації, яка оптимізує економічну поведінку [3, с.31-34]. Але індивід, як член соціуму, інтегрований в різні соціальні структури шляхом міжособистісних відносин, що регулюються правом, нормами моралі, цінностями духовної культури. Тому життя без моралі може призвести лише до соціальної дезорганізації і руйнації, що і відбувається сьогодні у глобалізаційному світі.

Суспільство має бути зацікавлене в нових духовних цінностях з метою свого оновлення і модернізації, створення найкращих умов для реалізації творчого потенціалу особистості, для подолання бездуховності та соціального відчуження. Адже, соціальна активність – не самоціль, а засіб реалізації людиною свого статусу, як творця гідного життя.

Особистісні духовні сили людини, реалізовані в її вчинках і діях, узагальнені і викристалізовані в категоріях добра, зла, справедливості, чесності набувають статусу вічних. Бути високодуховною особистістю дуже не просто, оскільки така людина живе не інакше, як за власними внутрішніми моральними законами. Честь, совість, правда, справедливість та інші найкращі людські якості для такої людини не просто набути, напрацьовані, але є глибинними на основі свідомості, переконань. Бути чесним, порядним “на люди”, “напоказ” набагато легше, ніж бути внутрішньо чесним і порядним, коли над тобою немає людського суспільного ока і контролю.

Сучасна соціокультурна реальність є досить складною і багато в чому суперечлива. Але не треба забувати, що основою формування і розвитку духовності є культурна реальність. Виникає питання, а якою повинна бути культурна реальність українського суспільства, тобто всіх нас в Україні, незалежно від “чинів” і “рангів”? Перш за все, потрібно свідомо і реально подивитися на те, якою є культурна реальність – освіта, мова, традиції та ін. Ось тоді і стане зрозумілим, що наша духовність збіднена, занедбана, багато в чому зазнає свідомого демонтажу (витіснення української мови іноземними мовами). Це пов'язано з освітою, з Інтернетом, міграційними процесами і багатьма іншими факторами, які подаються як об'єктивно зумовленими, обов'язковими.

Як не згадати сьогодні духовні заповіді митрополита Андрея Шептицького, які можуть сприяти консолідації сучасної української нації, нації політичної, державницької, але ментально розшарпаної, духовно розрізненої. Він закликав до мудрості, моральності, інтелектуальної глибини у справі реалізації права вибирати, установлювати форми керування своєї країни.

Митрополит Андрей писав: “Ніякими силами не можна змінити духовного типу людини. Народ може під сильним тиском змінити зверхні ознаки своєї національності, але ніколи не змінить ознак внутрішніх, духовних. Можна говорити різними мовами світу, визнавати себе громадянами різних держав, служити різним культурам, але духовно змінитися не можна” [5, с.5].

На думку Андрея Шептицького, лише та нація може бути духовно сильною і мати вплив на інші народи, яка, виступаючи репрезентантом якоїсь ідеї універсального значення, залишає свій слід у культурі християнського світу.

У власній країні, у своєму природному середовищі людина повинна, в першу чергу, відчувати себе господарем, патріотом своєї землі, назва якої Україна. Отже, зважаючи на природний, інтелектуальний і соціокультурний потенціал нашого народу, нашого суспільства віримо, що при мудрому державному управлінні Україна, український народ в досить близькій перспективі приєднаються до сучасних цивілізаційних процесів.

Література

1. Баришевський М.Й. Духовність особистості в процесі соціалізації / М.Й. Баришевський. – Київ-Ніжин, 2008.
2. Ворона В. Роль наук про суспільство в розробці стратегії економічного і соціального розвитку України і її політичного устрою / В.Ворона // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2010. – № 1.
3. Панарин А.С. Постмодернізм и глобализация: проект освобождения собственников от социальных и национальных обязанностей / А.С. Панарин // Вопросы философии. – 2000. – № 6.
4. Фромм Э. Сумерки богов Э.Фромм. – М., 1990.
5. Шокало О. Життя українського духу / О.Шокало // Український світ. – 1994. – № 1-2.

Literatura

1. Baryshevs'kyu M.Y. Dukhovnist' osobystosti v protsesi sotsializatsiyi / M.Y. Baryshevs'kyu. – Kyiv-Nizhyn, 2008.
2. Vorona V. Rol' nauk pro suspil'stvo v rozrobsi stratehiyi ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrayiny i yiyi politychnoho ustroyu / V.Vorona // Sotsiolohiya: teoriya, metody, marketynh. – 2010. – № 1.
3. Panaryn A.S. Postmodernyizm y hlobalyzatsyya: proekt osvobozhdenyya sobstvennykov ot sotsyal'nukh y natsyonal'nykh obyazannostey / A.S. Panaryn // Voprosu fylosofyy. – 2000. – № 6.
4. Fromm Э. Sumerky bohov Э.Fromm. – М., 1990.
5. Shokalo O. Zhyttya ukrayins'koho dukhu / O.Shokalo // Ukrayins'kyu svit. – 1994. – № 1-2.

Nataliya Karalash

Spirituality as a measurement of modern life

The analysis of the reasons of the fall of spirituality of the Ukrainian society, the youth in particular was performed in the given article. There has been stated the thought that by the nowadays conditions of the state-building in Ukraine the urgent thing is the revival of the system of national education, national memory and the creation of the needed conditions for the development of an intellectual potential, national and universal values of the Ukrainian people. The problem of the spiritual development of the Ukrainian society in the conditions of the modern realities acquires a special topicality and sharpness. Political, economical, social changes, which occur, for example the war on the East of Ukraine, have caused the whole number of the negative tendencies in a spiritual sphere and one will face the necessity of the choice of the spiritual values, which are an efficient factor in the social development. The problems of the spiritual development of a personality, especially its dehumanization, the loss of the moral values and of positive valuable orientation are actual for the Ukrainian society.

The incipience of the country as the independent state, its scientific-technological development, education, culture and politics require the activity of a highly spiritual personality, a personality with a high level of a creative potential. Only a highly spiritual personality is capable of self-development. At a present stage the human society faces such a great problem as the lack of spirituality, that is why a spiritual revival, renewal and return of spirituality in the souls of people is the way to the creation of the civilized country.

Keywords: personality, spirituality, lack of spirituality, morality, spiritual culture, spiritual development.

Надійшла до редакції 30.04.2016 р.